

Reactie van het Openbaar Ministerie op vragen van Controle Alt Delete

Datum 10 december 2024

Net als het onderzoek van Investico, gaan ook jouw vragen en artikel over een relevant thema. En net als bij het onderzoek van Investico, missen ook in dit onderzoek relevante aspecten die voor officieren van justitie heel belangrijk zijn om te komen tot een afweging.

We geven daarom het volgende mee:

Het Openbaar Ministerie streeft naar rechtvaardigheid bij de toepassing van het recht, de straffen die het eist en oplegt. Het OM is institutioneel, organisatorisch en opleidingstechnisch gericht op onbevangenheid, onpartijdigheid en handelen zonder aanzien des persoons. Rechtsgelijkheid én maatwerk zijn belangrijke uitgangspunten. Tussen beide uitgangspunten bestaat in het individuele geval altijd spanning. Straffen is geen rekenen en statistiek, maar wegen en praktische wijsheid.

Het OM sluit zijn ogen niet voor het risico op (onbewuste) vooroordelen in de oordeelsvorming. Bewustwording op dit thema is hartstikke belangrijk.

Binnen het OM wordt in opleidingen en cursussen aandacht besteed aan straftoemeting en oordeelsvorming.

Oordeelsvorming is een basisonderdeel in de oio-opleiding: officieren in opleiding. Het gaat om leeractiviteiten die te maken hebben met morele oordeelsvorming en multicultureel vakmanschap. Oio's leren door een andere (culturele) bril te kijken naar bepaalde zaken, die volgens de eigen cultuur misschien vanzelfsprekend zijn. Zo leren ze om bij het beoordelen van een strafrechtelijke kwestie cultureel beïnvloed gedrag te herkennen en bepaalde (communicatie)risico's te voorzien.

Ook leren ze over psychologische valkuilen in de (straf)rechtspraak. Algemene psychologische principes kunnen van invloed zijn op de wijze waarop je als officier van justitie waarneemt, interpreteert, besluit en oordeelt. Dit onderdeel heeft het strafrecht als vertrekpunt. Verder volgen oio's een cursus over de werking van de hersenen in relatie tot het recht.

Daarnaast biedt de SSR (het opleidingsinstituut voor de rechtspraak en het OM) cursussen en opleidingen aan over dit thema, bedoeld voor verschillende doelgroepen binnen de organisaties, waar collega's op kunnen intekenen.

Het OM werkt met een strafvorderingsbeleid, oftewel een kader, met heldere en herkenbare uitgangspunten per strafbaar feit waarbij de officier van justitie de ruimte heeft om maatwerk toe te passen. Afwijken van het kader moet vanuit de specifieke casus beargumenteerd kunnen worden.

Voor dit landelijk uniforme strafvorderingsbeleid zijn ten aanzien van de meest voorkomende delicten richtlijnen opgesteld. Die zijn enerzijds normerend en anderzijds geven deze de officieren van justitie de ruimte om te komen tot een afdoening, die gericht is op de bijzondere omstandigheden van de zaak. De sanctie dient in verhouding te staan tot de ernst van het feit, de omstandigheden waaronder het is gepleegd en de persoon van de verdachte.

In de richtlijnen is per feit zichtbaar wat als landelijk uniform uitgangspunt bij de beoordeling van strafzaken wordt gehanteerd. Omdat een straf proportioneel moet zijn, dient altijd een beoordeling van het individuele geval plaats te vinden. Het toepassen van alle strafvorderingsrichtlijnen in een strafzaak gebeurt daarom in twee stappen:

1. **Uitgangspunt.** Bij de eerste stap wordt aan de hand van de richtlijnen bepaald welke sanctie als landelijk uitgangspunt geldt voor soortgelijke feiten.
2. **Maatwerk.** Bij de tweede stap wordt bepaald of het gevonden uitgangspunt passend is in de specifieke strafzaak. De richtlijnen benoemen naast het uitgangspunt enkele veelvoorkomende strafverzwarende factoren. Daarnaast zijn er strafverminderende omstandigheden, waarmee rekening gehouden kan worden, zoals onderliggende sociale problematiek, impact op de omgeving en persoonlijke omstandigheden. Zo kan geringe of grote draagkracht invloed hebben op de hoogte van de geldboete en het wel of niet hebben van een dagbesteding invloed hebben op de omvang van de taakstraf. Soms zijn rapportages nodig om inzicht te krijgen in de mate van toerekeningsvatbaarheid of in het bestaan van een verstandelijke beperking of geestesziekte

Het Openbaar Ministerie kan voor veel voorkomende strafbare feiten zelf een straf opleggen, dat gebeurt door het opleggen van een strafbeschikking. Hiermee kan het OM verschillende soorten straffen opleggen, zoals een geldboete, een taakstraf of een schadevergoeding. Bij deze straffen kijkt het OM altijd naar het strafbeleid van de rechter. Er wordt gespiegeld aan het rechterlijke straftoemingsbeleid. De veroordeelde kan in verzet komen tegen deze straffen bij de rechter. Strafbare feiten waarvoor een gevangenisstraf gepast is, moeten aan de rechter worden voorgelegd.

De officier van justitie of advocaat generaal weegt bij het straffen alle belangen, die van dader, slachtoffer en samenleving. Het strafadvies van de Reclassering en de vordering van het slachtoffer, soms vergezeld van spreekrecht, zijn belangrijk voor het bepalen van de straf.

Al met al is een strafeis de uitkomst van een vaak meerzijdig perspectief op strafbaar feit, dader, slachtoffer en de ernst van de inbreuk op de maatschappelijke orde. In de dynamiek van het strafproces is bovendien sprake van intersubjectiviteit tussen officier van justitie, dader, slachtoffer, advocaat, (jeugd)reclassering, kinderbescherming en rechter. Bij het stellen van de eis of het opleggen van een strafbeschikking wordt de officier van justitie beïnvloed door andere procesdeelnemers.

Het OM laat zich in veel zaken over de verdachte en een gepaste straf adviseren door de Reclassering. Dat advies geeft antwoord op de vraag: wat is er nodig om te voorkomen dat iemand (weer) een strafbaar feit pleegt? Zo kan de Reclassering adviseren dat een taakstraf bij een verdachte niet passend is als deze bijvoorbeeld verslaafd is en niet komt opdagen bij zijn afspraken. De Reclassering kan adviseren over voorwaarden die gesteld worden voor de begeleiding van een verdachte; is opname in een kliniek noodzakelijk, heeft iemand een inkomen, een baan? Het zijn omstandigheden die meewegen bij opleggen van een strafbeschikking of bepalen van een strafeis en waarbij de rapportages die de Reclassering aanlevert, een grote rol spelen.

Een officier van justitie laat dus vele aspecten meewegen voordat hij een besluit neemt over de strafzaak die voor hem ligt. Die gaan oa over het gepleegde feit, de persoonlijke omstandigheden van de verdachte, en ook over het strafblad van een verdachte en wat de kans is op recidive. Het maakt nogal uit of iemand een zogeheten first offender is of al een fors strafblad heeft. Dat geldt ook voor de verwachting dat een verdachte weer in herhaling zal vervallen. In de systemen van het OM wordt overigens niet het opleidingsniveau van de verdachte geregistreerd. Een besluit kan ook zijn om de zaak te seponeren, nadat de officier van justitie alle omstandigheden heeft gewikt en gewogen.

Verder wordt op de parketten in de zwaardere en gevoelige zaken op structurele basis strafmaatoverleg georganiseerd en soms ook reflectiebijeenkomsten met externen, om te komen tot een goede behandeling van de zaak en een passende eis. Alle aspecten van het

strafrechtelijk onderzoek en de persoon van de verdachte worden op zo'n strafmaatoverleg besproken, waar meerdere officieren van justitie, en ook andere OM-medewerkers, aan deelnemen. Dat levert soms scherpe discussies op, en helpt de zaakofficier in zijn afweging om te komen tot een goede en passende eis.

Onderzoeken

Zoals gezegd, het OM sluit zijn ogen niet voor het risico op (onbewuste) vooroordelen in de oordeelsvorming, en kijkt mede daarom met belangstelling uit naar de uitkomsten van twee WODC-onderzoeken, naar klassenjustitie in het strafrecht en naar de cumulatieve oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de strafrechtsketen. Naar verwachting zullen de resultaten daarvan medio 2025 gereed zijn. Deze onderzoeken zullen uitwijzen of en welke aanvullende maatregelen nodig zijn om mogelijk ongelijke behandeling tegen te gaan.